

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№1
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 442 sahifa,
5-yanvar, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Talabalarda tolerantlikni shakllantirish zarurati va samaradorligi.....	28
Bafayev Muxiddin Muxammadovich	
Muhandislik grafikasi bo'yicha raqamli kompetensiyalarni shakllantirishda grafik dasturlardan foydalanish metodikasini yaratish	34
Axmatova Asila Akmaljon qizi	
Investigation on the Efficacy of Pedagogical Approaches in Virtual Learning	37
Burkhonova Zarafuz Qobilovna, Makhmudov Shaxboz Muzzafarovich	
The Role of Input And Interaction in Second Language Acquisition.....	40
Dilorom Poyonova	
Muhandislik yo'nalishida kartografiya fanini integratsiyalashgan holda o'qitish	45
Kazakbayeva Muxabbat Turabayevna	
Incorporation of Moocs Into the Digital Educational Framework for the Development of Professional Speech Culture.....	49
Kudrat-Zoda Kamola Alisherovna	
Pedagogical Strategies for Enhancing Students' Creative Thinking Throughout the Learning Process	52
Makhmudova Ugliy Baxtiyarovna	
Kognitiv yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning media savodxonligini rivojlantirish	57
Mirzayeva Mayramxon Zaynobiddinovna	
Transformatsion yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirish.....	61
Mirzayeva Ziyoda Uktamjonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni tanqidiy fikrlashga o'rgatish	65
Qurbonboyeva Gulnoza Mahmud qizi	
An Online Service that Integrates Up-To-Date Content From Well-Known Mooc Platforms	68
Rakhimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Abdurahmonova Osiyo Jahongirovna	
The Fourth Phase of Distance Education: Integrated Technologies and Moocs	71
Rahimberdiyev Rustam Abdunasirovich, TaranenkoTatyana Viktorovna	
Gamifikatsiya orqali iqtidorli o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirish	74
Rustamova Manzura Mirkamolovna, Xaytbayeva Malika Qobil qizi	
Boshlang'ich ta'lim fanlarini didaktik o'yinlar orqali tushuntirish	77
Rustamova Manzura Mirkamolovna, Shomaxsudova Diyora Dilshod qizi	
O'smirlar orasida alkogolizm, giyohvandlik va toksikomaniya profilaktikasi	80
Sh. F. Mustafayeva	
Educational Physics Experiments: Methods and Didactic Strategies for Developing Critical Thinking in Students	85
Turayev Alimjan Bahriddinovich	
The Problems of Remote Learning Technology and Global Trends in University Education Development.....	88
Tursunov Begzod Sherzodovich, Shukurova Madina	
A Case Study of Humanities Disciplines Using Massive Open Online Courses as a Resource for Blended Learning	91
Tursunov Begzod Sherzodovich, Eshkabilov Kodirali Davlatmuratovich	
Modern Education and Training Practices for Future Dentists	94
Turumova Marjona Bahodirovna	
Kommunikativ yondashuv asosida nutqiy kompetensiyani shakllantirish.....	98
Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna	

Maktabgacha ta'lim jarayonida mutaxassislik fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar: amaliy muammolar va ularning innovatsion yechimlari	102
<i>Xabibulayeva Shaxrizoda O'ktam qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarda nutq o'stirish darslari orqali Soft Skills ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy pedagogik psixologik asoslari	106
<i>Xoldarova Mubina Qudratbek qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantiruvchi muhit va uning turlari	110
<i>Xolmirzayeva O'g'iloy Murotali qizi</i>	
Развитие компетенций студентов-биологов в изучении языков	114
<i>Абдуллаева Нигора Курбановна</i>	
Формирование интереса и повышение эффективности школьного урока физической культуры	118
<i>Мукимов Олим Эргашевич</i>	
Incorporation of Massive Open Online Courses Into the Higher Education Framework	122
<i>Rakhimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Nasrullayev Javlonbek Tal'atjonovich</i>	
Совершенствование инновационной методики социально-педагогической деятельности будущих педагогов в полилингвальной среде с использованием искусственного интеллекта	125
<i>Хужаниязова Гузаль Юлдашевна</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini xalq og'zaki ijodi asosida rivojlantirish	130
<i>Abduraximova Muxabbat Allayevna</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'rganiladigan nostandart masalalar	133
<i>Karimova Kunduz Ruzibayevna, Yo'ldosheva Tojigul Ulug'bek qizi</i>	
Video-marketingning iste'molchilar jalb qilinishiga ta'siri: Tiktok va Youtube misolida.....	138
<i>Rustamova Ma'mura Asqar qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilish	141
<i>Shorustamboyeva Shahnoza Ulug'bekovna</i>	
The use of Visualization Technology as a New Trend in Teaching the English Language	144
<i>Tursunoy Ortiqova</i>	
Didaktik drama asosida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda narrativ yondashuvning asosiy tushunchalari tahlili	149
<i>Xolbayeva Dildora Azizovna, Sadiyeva Shaxnoza Xusanovna</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida biokimyo fanini o'qitishda work-based learning metodikasini qo'llash ..	153
<i>Mamadaliyeva Zarina Raxmat qizi</i>	
Bo'lajak shifokorlarni tibbiy amaliyotga tayyorlash metodikasini takomillashtirish.....	156
<i>Murtazayeva Nasiba Komiljonovna</i>	
Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'limni tashkil etish	159
<i>Xusnidinova Saodat</i>	
Muloqot madaniyati asosida liderlik fazilatlarini shakllantirishning samarali usullari	163
<i>Djumayeva Dildora Isroilovna</i>	
Integrating Quizlet, Kahoot, and Padlet Into Vocabulary Instruction: An Experimental Study With Undergraduate Philology Students.....	167
<i>Inoyatova Umida Boxadir qizi</i>	
Advantages and Disadvantages of Teaching Students Via Competent Based Approach in Order to Improve Their Listening and Speaking in Finland	171
<i>Abdukhakimova Kamola Akmalovna, Rahmatova Mohijahon Ahmad qizi</i>	
Kimyo ta'limida iqlim o'zgarishlariga oid ilmiy ma'lumotlar asosida qaror qabul qilish kompetensiyasini rivojlantirish	175
<i>Akbarova Saidaxon Rustamovna</i>	
Tibbiyot oliy ta'limida pediatriya talabalari klinik fikrlashini rivojlantirishda muammoli ta'lim metodlarining roli.....	180
<i>Atadjanova Shaira Xalilovna, Umardulov Muxtorali Islomkulovich</i>	

Individual ta'lim muhiti asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini kasbiy-metodik tayyorlashni takomillashtirish.....	185
<i>Azamatova Dildora Shuxrat qizi</i>	
Boshlang'ich ta'lim-tarbiya tizimida raqamli ta'limni joriy etishning innovatsion yondashuvlari va samaradorlik omili.....	189
<i>Babayeva Dilnoz Xaydarovna</i>	
O'qish savodxonligini oshirishda xalqaro tadqiqotlarning o'rni (PISA va PIRLS)	192
<i>Barakayeva Shahnoza Fazliddin qizi</i>	
Yosh rahbarlarda boshqaruv stressining namoyon bo'lishi va boshqaruv faoliyatiga moslashuv muammolari: ta'lim tizimi sharoitida psixologik holat tahlili.....	195
<i>Djavgarova Dilfuza Shuxrat qizi</i>	
Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlardan foydalanish asosida oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish strategiyalari.....	199
<i>Duvlayeva Nozigul Xolmuxammad qizi</i>	
Enhancing English Learners' Pronunciation Through AI-Based Language Applications.....	203
<i>Egamova Munisa Khakim kizi</i>	
Maktab ta'lim tizimining dars jarayonlarida elektron qo'llanmalardan samarali foydalanish.....	208
<i>Kodirov Akbar Shuxratovich</i>	
Improving the Methodology of Teaching Biochemistry in Medical Higher Education Institutions Through Virtual Laboratory Tools	213
<i>Mamadaliyeva Zarina Rakhmat kizi</i>	
O'smirlarda kommunikativ tolerantlik muammosining nazariy-metodologik asoslari.....	218
<i>Mirsidikova Aziza Mirvohidovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining sog'lom turmush tarzini tashkil etishning nazariy asoslari	221
<i>Muxtorova Xusnidaxon Abdug'oprovna</i>	
Improving the Theoretical and Methodological Foundations for Integrating Generative Artificial Intelligence Technologies Into English Language Teaching in Higher Education	226
<i>Nigmatova Nozimakhon Ulugbek kizi</i>	
Maktabgacha ta'lim va oila hamkorligi: zamonaviy yondashuvlar va ilmiy asoslar.....	229
<i>Omondavlatova Diyora Otabekovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida iqtidorli talabalarning ilmiy va ijodiy kompetensiyalarini aniqlashga yo'naltirilgan axborot tizimini yaratish	233
<i>Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Ro'zimatova Saidaxon Abdivoixid qizi</i>	
O'quvchilarni o'zbek xalq og'zaki ijodi namunalari vositasida vatanparvarlik ruhida tarbiyalash pedagogik muammo sifatida.....	237
<i>Qodirqulov Nodirbek Hamroqul o'g'li</i>	
Oliy ta'lim tizimida talaba-qizlarning kasbiy, madaniy va kommunikativ faoliyatlarini samarali tashkil etish	242
<i>Qurbonova G. M.</i>	
Kasbiy tayyorgarlik jarayonida refleksiv yondashuvning metodologik asoslari	245
<i>Raxmatova Shaxnoza Oybek qizi</i>	
Inkluziv ta'limda pedagogik diagnostika: maxsus ehtiyojli o'quvchilarning o'quv yutuqlarini baholash	248
<i>Norqobilova Rayxona Davlatovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining umummadaniy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari.....	252
<i>Saidova Nigora Olimovna, Jo'rayeva Nilufar Rustamjon qizi</i>	
Pedagogical Strategies for Enhancing Students' Creative Thinking Throughout the Learning Process	254
<i>Shaymatova Aziza</i>	
Dasturiy-metodik majmuani ishlab chiqish bosqichlari hamda pedagogik talablar.....	259
<i>Soliyeva Gavharoy Yodgorjon qizi</i>	
Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda pedagogik metod va o'yinlarning samaradorligi	265
<i>Suyarova Orzigul Sodiq qizi</i>	

Yoshlarni nikohga tayyorlashda shaxsiy omillar va psixologik yetuklik.....	269
To'xtamatova Nargizaxon Abdullayevna, Buranova Sevara Sa'dullayevna	
O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim tizimida rahbarlarning liderlik kompetensiyalarining hozirgi holatini diagnostika qilish	273
Taylakova Dilnoza Norbekovna, Latifova Mavjuda Xurramovna	
Ta'limga o'qib tushinishni sun'iy intellekt bilan integratsiya qilish imkoniyatlari va pedagogik strategiyalari.....	276
Umarov Bahrom Norboyevich	
Talabalar mobilligi jarayonida pedagogik qo'llab-quvvatlash mexanizmlari.....	281
Xabibullayev Alimardon Xidoyatillayevich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarni tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuvning roli va ahamiyati.....	286
Yo'ldosheva Iqbol Bekbo'lsin qizi	
Boshlang'ich sinflarda chet tilini o'rganishning ahamiyati va undagi zamonaviy yondashuvlar	289
Yoqubjonova Mohlaroyim Abdumalik qizi	
O'smir shaxsida refleksiyani shakllanishida ota-ona munosabatlarning ta'siri	292
Yulchiboyeva Dilfuza Ergashevna	
Boshlang'ich ta'limda geymifikatsiya orqali til kompetentligini rivojlantirish.....	297
Zokirova Sohba Muxtoraliyevna, Nurmuhamedova Dilshoda Zaynobiddin qizi	
Профессиональная этика педагога высшего учебного заведения	302
Журабекова Хабиба Мадаминовна	
Ortodontiyada mioterapiya: miogimnastik dentoalveolyar apparatlarni qo'llashning taqqoslama tavsifi	305
Tursunov Begzod Sherzodovich, Sayfulayeva Aziza Anvarovna	
Музейная педагогика на уроках воспитания в средней школе: методика включения музейных практик в процесс обучения и воспитания подростков	308
Умрихина Виктория Игоревна	
21St Century Dental Innovation Technologies: An Overview	314
Khojimurodov Burkhon Ravshanovich	
Цели и задачи педагогических систем, основанных на конструктивизме в общеобразовательных школах	317
Шарипова Шахноза Шавкат кизи	
Способы повышения мотивации учащихся при изучении русского языка.....	321
Эшонкулов Хамрокул Маматкулович	
Yosh sportchilarda jismoniy tayyorgarlikni rivojlantirishda funksional mashqlarning ahamiyati.....	326
Aminov Botir Umidovich	
Nutqiy faoliyatda fikr va til tizimlari.....	330
Axmedova Muyassar Xadimatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga xorijiy tilni o'rgatish psixologiyasi	333
Axmedova Muyassar Xadimatovna, Halimova Gulasal Xamroqulovna	
10–12 yoshli tennischilarda texnik tayyorgarlik samaradorligini oshirish uslubiyati	336
Axmedova Nafisa Isaxodjayevna	
Bo'lajak pedagoglarda hayotiy ko'nikmalarini shakllantirish masalalarining ilmiy tadqiqi.....	340
Axunbabayeva Shaxnoza Shuxratovna	
Musobaqa oldi bosqichida tennischilarning maxsus jismoniy sifatlarini kompleks mashqlar yordamida rivojlantirish uslubiyati.....	345
Azamatov Abdullo Isaxo'ja o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuv	349
Choriyeva Durdona Anvarovna, Po'latova Mahfuza To'liqin qizi	
Xorij olimlari tadqiqotlarida mustaqillik sifatini rivojlantirishga oid yondashuvlar	354
D. A. Saliyeva	
Milliy adabiyot namunalari yordamida talabalar tanqidiy tafakkurini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	358
Erallyeva Dilnoza Oybek qizi	

Oliy ta'lim tizimida tyutorlik institutini rivojlantirishning dolzarb masalalari	362
<i>Kandaxarov Zafar Ishratovich, Tajibayeva Komila Taxirjonovna</i>	
Integrating Communicative and Task-Based Approaches in English Language Teaching Within a Learner-Centered Framework	366
<i>Madinabonu Farkhodova</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda ijobiy munosabatlarni shakllantirish usullarining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	370
<i>Mirsaitova Guzal Baxodirovna</i>	
Ta'limda sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari	373
<i>Mamatova Dilnoza Bekpo'latovna</i>	
7-sinf biologiya kursini o'qitishda o'quvchilarning metodologik savodxonligini shakllantirish	377
<i>Mirzayeva Nigoraxon Ibrohimjon qizi, Azimov Bekjon Ibrohimjon o'g'li</i>	
10–12 yoshli belbog'li kurashchilarini o'quv-mashg'ulot jarayonida koordinatsion qobiliyatlarni takomillashtirish	380
<i>Mirzoqulov Sh. A.</i>	
Pedagog xodimlarning malaka-mahoratini oshirish – samaradorlik omili	384
<i>Musurmonova Mariya Burxonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila hamkorligini tizimli yondashuv asosida boshqarishning pedagogik mexanizmlari	387
<i>Muxamatova Gulmira Erkinjon qizi</i>	
Zamonaviy o'zbek tilida so'z tartibi va sintaksis xususiyatlari	392
<i>Narimova Gulnora Abdumannonova</i>	
Ilmiy va innovatsion boshqaruv yondashuvlari orqali o'quv jarayoni samaradorligini oshirish texnologiyalari	396
<i>Norbo'tayev Baxtiyor Abduraximovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida algebraik fikrlashni rivojlantirishda mental arifmetikaning o'rni va roli	400
<i>Nurillayev Samad Safarovich, Qodirova Nilufar</i>	
Bolalarning sportga oid ta'lim-tarbiya madaniyatini shakllantirish omillari va yo'nalishlari	405
<i>Ochilov Jonibek Abdo'xomid o'g'li, Rishad Badayev</i>	
Raqamli ta'lim jarayonida pedagoglarning AKT va media savodxonligini oshirish bo'yicha samarali metodik yondashuvlar	408
<i>Rashidov Sherzod Abdirayimovich</i>	
Didaktik o'yinlar yordamida o'quvchilarning ona tiliga doir bilimlarini mustahkamlash	413
<i>Raxmataliyev Sherzod</i>	
Bosh harflar ramzga aylanganda: monogrammaning zamonaviy grafik dizayndagi ahamiyati	416
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
Ta'limning raqamli transformatsiyasi sharoitida o'quvchilarning o'quv-biluv faoliyatini faollashtirish usullari	420
<i>Xakimova Yoqutxon Toxirjon qizi, Tursunova Saida Soliyevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida noverbal muloqot kompetensiyasini shakllantirish metodlari	423
<i>Xolmo'minova Bahora Abdujalolovna</i>	
Frustratsiya holatining psixologik mohiyati va uni yengish mexanizmlari	426
<i>Y. E. Sobirov</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ertaklarni hikoya qilishda motiv va syujetning tarbiyaviy ahamiyati ("Pahlovon Rustam" ertagi misolida)	430
<i>Zulayxo Nazarova, Farangiz Mardiyeva</i>	
Oliy ta'lim muassasalarining rasmiy veb saytlari sifatini oshirishda sun'iy intellektdan neft va gaz sohasida foydalanish muammolari	433
<i>Tajetdinova Gulnara Abatbay qizi</i>	
Развивать личностные качества учащихся на уроках географии	437
<i>Шадиева Нигора Шариповна, Нуруллоева Нилуфар Рузимбоевна</i>	

BO'LAJAK PEDAGOGLARDA HAYOTIY KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH MASALALARINING ILMIY TADQIQI

Axunbabayeva Shaxnoza Shuxratovna

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Maktabgacha ta'lim nazariyasi va metodikasi kafedrası o'qituvchisi

Guliston davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak pedagoglarda hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish masalalari zamonaviy pedagogik konsepsiyalar, psixologik nazariyalar va xalqaro tajribalar asosida ilmiy tahlil etilgan. Maqolada shaxsning ijtimoiy-emotsional, kommunikativ, kognitiv va refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirishning ilmiy-metodik asoslari yoritilgan. Hayotiy ko'nikmalarni pedagogik ta'lim jarayoniga integratsiya qilish, refleksiv amaliyot, raqamli ta'lim va ijtimoiy loyihalar orqali rivojlantirish mexanizmlari tahlil qilinadi. Natijada bo'lajak pedagog shaxsida kasbiy tayyorgarlik, ijtimoiy moslashuvchanlik va o'zini rivojlantirish kompetensiyalari shakllanishining muhim shartlari ilmiy asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: hayotiy ko'nikmalar, pedagogik kompetensiya, refleksiv yondashuv, ijtimoiy-emotsional o'rganish, tanqidiy fikrlash, kommunikativ madaniyat, metakognitiv faoliyat, kasbiy etika, raqamli kompetensiya.

Abstract: This article provides a scientific analysis of the development of life skills among future teachers based on modern pedagogical concepts, psychological theories, and international educational practices. The paper elaborates on the methodological foundations for developing social-emotional, communicative, cognitive, and reflective skills. It discusses the integration of life skills into teacher education through reflective practice, digital learning, and project-based approaches. The study concludes that fostering life skills ensures the formation of professional readiness, adaptability, and self-development competence in future educators.

Key words: life skills, pedagogical competence, reflective practice, social-emotional learning, critical thinking, communication culture, metacognitive activity, professional ethics, digital literacy.

Аннотация: В данной статье представлен научный анализ развития жизненных навыков у будущих педагогов на основе современных педагогических концепций, психологических теорий и международных образовательных практик. Подробно рассматриваются методологические основы развития социально-эмоциональных, коммуникативных, когнитивных и рефлексивных навыков. Обсуждается интеграция жизненных навыков в педагогическое образование посредством рефлексивной практики, цифрового обучения и проектных подходов. В исследовании делается вывод о том, что развитие жизненных навыков обеспечивает формирование у будущих педагогов профессиональной готовности, адаптивности и компетентности в области саморазвития.

Ключевые слова: жизненные навыки, педагогическая компетентность, рефлексивная практика, социально-эмоциональное обучение, критическое мышление, культура общения, метакогнитивная деятельность, профессиональная этика, цифровая грамотность.

KIRISH

XXI asrda insoniyat taraqqiyotining eng muhim omili sifatida inson kapitalining rivojlanishi alohida e'tirof etilmoqda. Zamonaviy ta'lim tizimining bosh maqsadi endilikda faqat bilim, ko'nikma va malakalarni egallash bilan cheklanmay, balki mustaqil fikrlaydigan, axborotni tahlil qila oladigan, muammolarni hal eta biladigan, ijtimoiy jihatdan faol, kommunikativ va ma'naviy barkamol shaxsni tarbiyalashdan iborat bo'lib qoldi. Shu jihatdan ta'limning mazmuni va shakllari shaxsni har tomonlama rivojlantirish hamda uni hayotga tayyorlash vazifasini bajarishga yo'naltirilgan.

Bo'lajak pedagoglar esa ushbu jarayonning markazida turuvchi asosiy subyektlar hisoblanadi. Chunki ular nafaqat bilim beruvchi, balki shaxsni shakllantiruvchi, jamiyatda ijobiy qadriyatlar tashuvchisi sifatida ham faoliyat yuritadilar. O'qituvchining shaxsiy fazilatlari, ijtimoiy-emotsional barqarorligi, muloqot madaniyati va hayotiy ko'nikmalari kelajak avlodning intellektual, axloqiy va ma'naviy qiyofasini belgilovchi muhim omillardir. Shu bois pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonida hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish masalasi zamonaviy ta'lim strategiyasining ustuvor yo'nalishiga aylanmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Hayotiy ko'nikmalar (life skills) atamasi Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (1997), UNICEF va UNESCO kabi nufuzli xalqaro tashkilotlar tomonidan shaxsning kundalik hayotda, ijtimoiy va kasbiy faoliyatda muvaffaqiyatli harakat qilishi uchun zarur bo'lgan psixososial qobiliyatlar majmuasi sifatida talqin etiladi. Boshqacha aytganda, hayotiy ko'nikmalar – bu insonning o'zini anglash, boshqalar bilan to'g'ri muloqot qilish, o'z fikrini erkin ifoda etish, tanqidiy va ijodiy fikrlash, muammolarni hal etish, stressni boshqarish, empatiya va ijtimoiy mas'uliyatni his qilish qobiliyatlaridir. Ushbu ko'nikmalar faqat nazariy bilimlar orqali emas, balki amaliy faoliyat, tajriba va refleksiya orqali shakllanadi. Shu sababli zamonaviy pedagogik ta'lim tizimida hayotiy ko'nikmalarni rivojlantirish jarayoni integrativ, tajribaviy va kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilmoqda.

Pedagogika fanida hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish masalasi bir qator ilmiy konsepsiyalar bilan bevosita bog'liqdir. Avvalo, kompetensiyaviy yondashuv ta'lim mazmunini o'quvchi yoki talabaning amaliy faoliyatda qo'llay oladigan bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltiradi. Bo'lajak pedagog uchun ushbu yondashuv o'zining kasbiy, kommunikativ, axloqiy va hayotiy kompetensiyalarini rivojlantirishni anglatadi. Ikkinchidan, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi talabaning individual xususiyatlari, ehtiyojlari, qiziqishlari va imkoniyatlarini inobatga olgan holda o'qitish jarayonini tashkil etishni nazarda tutadi. Bu yondashuvda o'qituvchi talaba shaxsini rivojlantiruvchi subyekt sifatida qaraladi. Natijada ta'lim jarayonida talabalarda o'zini anglash, o'z fikrini ifoda etish, qaror qabul qilish va o'z ustida ishlash kabi hayotiy ko'nikmalar mustahkamlanadi.

Uchinchidan, refleksiv pedagogika nazariyasi o'qituvchi va talabaning o'z faoliyatini tahlil qilish, xatolardan saboq chiqarish, o'zini baholash va doimiy o'sishga intilish jarayonini o'z ichiga oladi. 1983-yilda Donald Schön tomonidan ishlab chiqilgan “refleksiv amaliyotchi” konsepsiyasiga ko'ra, haqiqiy professionallik o'z tajribasini tahlil qilish va uni takomillashtirish orqali rivojlanadi. Shu ma'noda hayotiy ko'nikmalar refleksiya jarayonining tabiiy natijasidir. To'rtinchidan, zamonaviy ta'limda keng qo'llanilayotgan ijtimoiy-emotsional o'rganish (Social and Emotional Learning – SEL) modeli hayotiy ko'nikmalarning emotsional va ijtimoiy komponentlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. CASEL tadqiqotlariga ko'ra, SEL shaxsda o'zini anglash, o'zini boshqarish, ijtimoiy anglash, sog'lom munosabatlar o'rnatish va mas'uliyatli qaror qabul qilish kabi beshta asosiy yo'nalish orqali shakllanadi. Bo'lajak pedagoglar uchun ushbu yo'nalishlar o'qituvchilik kasbining axloqiy, ijtimoiy va psixologik mohiyatini chuqurroq anglashga yordam beradi. Shuningdek, hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish masalasini raqamli transformatsiya jarayonlaridan ajratib bo'lmaydi. Bugungi kunda raqamli savodxonlik, onlayn muloqot madaniyati, axborotni tanqidiy tahlil qilish va virtual hamkorlik qobiliyatlari ham hayotiy ko'nikmalarning ajralmas qismiga aylangan. UNESCOning “ICT Competency Framework for Teachers” (2018) hujjatida bu jarayon o'qituvchining kasbiy muvaffaqiyatining muhim ko'rsatkichi sifatida e'tirof etiladi.

Shunday qilib, bo'lajak pedagoglarda hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish nafaqat kasbiy tayyorgarlik jarayonining tarkibiy qismi, balki ta'lim sifatini oshirish, shaxsni har tomonlama kamol toptirish, insonparvar va ijodkor avlodni tarbiyalashning asosiy strategiyasi hisoblanadi. Ushbu ko'nikmalarni rivojlantirish orqali o'qituvchi shaxsida o'zini anglash, mustaqil qaror qabul qilish, ijtimoiy mas'uliyatni his etish, boshqalar bilan hamkorlikda ishlash, yangilikka ochiqlik va doimiy o'zgarishga tayyorlik kabi zamonaviy kasbiy fazilatlar shakllanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Bo'lajak pedagog shaxsida hayotiy ko'nikmalar nafaqat shaxsiy rivojlanish, balki kasbiy kompetensiyaning asosiy tarkibiy komponenti sifatida namoyon bo'ladi. Chunki zamonaviy ta'lim tizimi o'qituvchidan faqat nazariy bilimlarni emas, balki ularni hayotda, sinfda, jamoada va jamiyatda samarali qo'llay olish qobiliyatini ham talab qiladi. OECD (2024) hisobotida ta'kidlanganidek, “samarali o'qituvchi – bu o'z faoliyatini refleksiya asosida tahlil qila oladigan, o'zini rivojlantirishga yo'naltirilgan, ijtimoiy-emotsional jihatdan barqaror va innovatsion fikrlaydigan shaxsdir”. Ushbu ta'rif o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi bilan hayotiy ko'nikmalari o'zaro bir-birini to'ldiruvchi, integrativ jarayon ekanini ko'rsatadi. Pedagogik kompetensiya – bu o'qituvchining nazariy bilimlarini amaliyotda qo'llay olish, ta'lim jarayonini boshqarish, o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish, muammolarni hal etish, shuningdek o'z faoliyatini baholash va takomillashtirish qobiliyatidir. Bunda hayotiy ko'nikmalar, ayniqsa, quyidagi jihatlar orqali namoyon bo'ladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kognitiv ko'nikmalar – muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, tanqidiy fikrlash, ijodiy yondashuv, axborotni qayta ishlash va qaror qabul qilish qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. O'qituvchining kognitiv salohiyati uning dars jarayonida moslashuvchan fikrlashi, yangi g'oyalarni ilgari surishi va o'quvchilarda tafakkur madaniyatini shakllantirish imkonini beradi. Ijtimoiy ko'nikmalar – jamoada ishlash, hamkorlik qilish, kommunikativ madaniyat, empatiya va ijtimoiy mas'uliyatni qamrab oladi. Ushbu ko'nikmalar o'qituvchiga o'quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan konstruktiv munosabatlarni yo'lga qo'yish imkonini beradi. Shaxsiy (individual) ko'nikmalar –

o'zini anglash, stressni boshqarish, o'zini rivojlantirish, vaqtni to'g'ri taqsimlash va o'z motivatsiyasini boshqarish qobiliyatlari bilan bog'liqdir. Pedagogik faoliyatning muvaffaqiyati ko'p jihatdan o'qituvchining ichki muvozanati va psixologik barqarorligiga tayanadi.

Aks ettiruvchi (refleksiv) ko'nikmalar – o'z faoliyatini tahlil qilish, natijalarni baholash, xatolardan saboq chiqarish va kasbiy o'sishga intilish bilan tavsiflanadi. Bu ko'nikmalar o'qituvchini "o'rganuvchi mutaxassis"ga aylantiradi. Shu tariqa, hayotiy ko'nikmalar bo'lajak pedagogning kasbiy identifikatsiyasi, pedagogik madaniyati va shaxsiy barqarorligini ta'minlaydigan asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu ko'nikmalar o'qituvchining o'z kasbiy kompetensiyasini doimiy rivojlantirib borishi, faoliyatiga tanqidiy yondashishi va ijtimoiy muhitga moslashuvchanligini ta'minlaydi. Bugungi global ta'lim jarayonlarida o'qituvchidan "XXI asr kompetensiyalari" (World Economic Forum, 2022), ya'ni tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, hamkorlik, kommunikatsiya, raqamli savodxonlik, madaniyatlararo tushunish va ijtimoiy mas'uliyat kabi kompetensiyalarni egallash talab etilmoqda. Shu bois hayotiy ko'nikmalar ushbu kompetensiyalarning poydevori sifatida qaraladi. Bo'lajak pedagog mazkur kompetensiyalarni o'zida shakllantirgach, nafaqat ta'lim mazmunini samarali yetkazadi, balki o'z o'quvchilarini ham hayotiy faoliyatda muvaffaqiyatli bo'lishga yo'naltiradi. Bu jihatdan hayotiy ko'nikmalar pedagogik kompetensiyaning axloqiy-psixologik, ijtimoiy-emotsional va refleksiv asoslarini mustahkamlaydi.

Bo'lajak pedagoglarda hayotiy ko'nikmalarni rivojlantirish ta'lim jarayonining markaziy yo'nalishlaridan biri bo'lib, u ularning shaxsiy, ijtimoiy va kasbiy salohiyatini kompleks shakllantirishga qaratilgan. Mazkur jarayonni samarali tashkil etish uchun interaktiv, refleksiv, raqamli va ijtimoiy yo'naltirilgan metodlarning kompleks qo'llanilishi talab etiladi. Bunday yondashuv o'qituvchilarni nafaqat bilimli mutaxassis, balki o'z hayoti va faoliyatiga ongli, axloqiy hamda mas'uliyatli yondashuvchi shaxs sifatida shakllantiradi. Interaktiv o'qitish metodlari talabalarning fikrlash, muloqot va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishda eng samarali vosita hisoblanadi. Ular o'quvchini passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Zamonaviy ta'limda interaktiv metodlar, jumladan keys-stadi (case study) – real yoki shartli pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish orqali muammolarni hal etish, mantiqiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Rolli o'yinlar (role play) – o'qituvchi, o'quvchi, ota-ona va hamkasb kabi rollarni ijro etish orqali empatiya, muloqot madaniyati va konfliktlarni hal etish qobiliyatini kuchaytiradi. Debate va brainstorming (fikrlar yomg'iri) metodlari talabalarni fikr bildirish, asoslash va himoya qilishga o'rgatib, ijodiy tafakkurni hamda mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Muammoli vaziyatlarni tahlil qilish esa o'qituvchilik jarayonida uchraydigan murakkab holatlarni chuqur tahlil qilish orqali mas'uliyatli qarorlar qabul qilish malakasini mustahkamlaydi. Mazkur metodlarning nazariy asoslari Donald Schönning "Refleksiv amaliyotchi" (The Reflective Practitioner, 1983) konsepsiyasida atroflicha yoritilgan.

Schön ta'lim jarayonida o'qituvchini "o'z faoliyatini kuzatib, tahlil qiluvchi va undan saboq chiqaruvchi mutaxassis" sifatida ko'radi. Uning ta'kidlashicha, haqiqiy professionallik doimiy refleksiya – ya'ni o'z amaliyotini tahlil qilish, natijalarga tanqidiy yondashish va takomillashtirish orqali shakllanadi. Refleksiv metodlar (kundalik yuritish, faoliyatni tahlil qilish, peer review, videoanaliz) o'qituvchiga o'z xatolarini anglash, yangi strategiyalar ishlab chiqish hamda pedagogik qarorlarni ongli ravishda qabul qilish imkonini beradi. Ushbu jarayon metakognitiv ko'nikmalarni – ya'ni "o'ylash haqida o'ylash" qobiliyatini rivojlantiradi. Hayotiy ko'nikmalarni rivojlantirishda ijtimoiy-emotsional o'rganish (Social Emotional Learning – SEL) muhim o'rin tutadi. CASEL (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning, 2023) modeli ushbu jarayonni besh asosiy yo'nalishda amalga oshirishni taklif etadi:

- o'zini anglash (self-awareness) – shaxsning o'z his-tuyg'ulari, kuchli va zaif tomonlarini anglash hamda o'ziga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirishi;
- o'zini boshqarish (self-management) – stressni boshqarish, maqsad qo'yish, vaqtni rejalashtirish va o'zini motivatsiya qilish;
- ijtimoiy anglash (social awareness) – boshqalar hissiyatini tushunish, empatiya va madaniyatlararo hurmat;
- munosabatlarni boshqarish (relationship skills) – sog'lom muloqot, muammolarni hal etish, hamkorlik va jamoaviy mas'uliyat;
- mas'uliyatli qaror qabul qilish (responsible decision-making) – axloqiy, ijtimoiy va professional jihatdan asoslangan qarorlarni tanlash qobiliyati.

SEL modeli o'qituvchilik faoliyatida emotsional barqarorlik, empatiya, ijtimoiy faollik va ijobiy kommunikatsiya ta'minlaydi. Shu orqali bo'lajak pedagoglar o'z o'quvchilarida ham ijobiy psixologik muhit yaratishga qodir bo'ladilar. Masalan, o'quv mashg'ulotlarida "emotsional xarita", "empatiya doirasi", "his-tuyg'ular kundaligi" kabi metodlardan foydalanish orqali talabalar o'z his-tuyg'ularini anglaydi va boshqaradi. Bu yondashuv ularning shaxsiy o'sishini, ijtimoiy sezgiriligini hamda stressga bardoshlilikini kuchaytiradi. Zamonaviy ta'lim jarayonida raqamli savodxonlik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) samarali foydalanish o'qituvchining hayotiy ko'nikmalari tarkibiga kiradi. UNESCOning "ICT Competency Framework for Teachers" (2018) hujjatida

o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi ta'lim sifatini oshirishdagi eng muhim omillardan biri sifatida qayd etilgan. Raqamli kompetensiya quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

- axborotni izlash va tahlil qilish (Google Scholar, ResearchGate kabi manbalardan foydalanish);
- virtual hamkorlik (Zoom, Microsoft Teams, Moodle kabi platformalarda o'qitish);
- raqamli etika (onlayn muloqot madaniyati va mualliflik huquqlariga rioya qilish);
- kontent yaratish (taqdimotlar, videodarslar va interaktiv testlar tayyorlash).

Onlayn platformalar (Coursera, EdX, Moodle, Khan Academy va boshqalar) orqali ishlash talabalarni mustaqil o'rganishga, axborotni filtrlash va tahlil qilishga, shuningdek, raqamli madaniyat hamda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga o'rgatadi. Marc Prensky (2001) tomonidan ilgari surilgan "raqamli avlod" (digital natives) konsepsiyasida ta'kidlanganidek, bugungi yoshlar texnologiya bilan uzviy bog'liq muhitda yashaydi. Shu sababli, o'qituvchilar ham o'z darslarini raqamli kontekstga moslashtirishi zarur. Bu nafaqat ularning professional tayyorgarligini oshiradi, balki ta'lim jarayonini yanada jozibador va interaktiv qiladi. Hayotiy ko'nikmalarni shakllantirishda ijtimoiy faoliyat va volontyorlik tajribasi alohida ahamiyatga ega. Ushbu jarayon bo'lajak pedagoglarda ijtimoiy mas'uliyat, empatiya, liderlik va jamoada ishlash ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Talabalarni ijtimoiy loyihalar, mentorlik dasturlari hamda peer-to-peer learning (o'zaro o'qitish) faoliyatlariga jalb etish ularning o'z bilim va tajribasini boshqalar bilan baham ko'rish, jamiyat oldidagi rolini anglash imkonini beradi. Masalan,

- "Yosh o'qituvchi – yosh avlod uchun" dasturlari orqali talabalar maktablarda dars o'tadi;
- "Talabalar maslahat markazlari" orqali quyi kurs talabalariga ko'maklashadi;
- volontyorlik asosida ijtimoiy aksiyalar, ekologik hamda xayriya loyihalarini amalga oshiradi.

Bunday tajriba ularni insonparvarlik, hamkorlik, mas'uliyat va tashabbuskorlik ruhida tarbiyalaydi. Bo'lajak pedagoglarning hayotiy ko'nikmalarini samarali baholash uchun an'anaviy test va nazorat ishlaridan tashqari, refleksiv, kompetensiyaviy va portfolioga asoslangan baholash tizimlaridan foydalaniladi. Ushbu tizimlar shaxsning rivojlanish dinamikasini, o'z ustida ishlash madaniyatini hamda kasbiy o'sishini chuqur tahlil qilish imkonini beradi.

XULOSA

Hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish bo'lajak pedagogni kasbiy, ijtimoiy va shaxsiy jihatdan pishiq mutaxassis sifatida tayyorlashning eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda ta'lim jarayoni faqat bilim berish bilan cheklanmay, talabaning shaxsiy rivojlanishi, ijtimoiy faolligi va axloqiy yetukligini shakllantirishni ham o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan. Shu nuqtai nazardan, hayotiy ko'nikmalar pedagog tayyorgarligining markaziy komponenti bo'lib, u quyidagi asosiy jihatlarda o'zini namoyon qiladi. Shaxsda o'zini anglash va refleksiya madaniyatini shakllantirish. Hayotiy ko'nikmalar o'qituvchiga o'z kuchli va zaif tomonlarini tan olish, o'z faoliyatini tahlil qilish va doimiy rivojlanish imkonini beradi. Refleksiv yondashuv yordamida pedagog o'z pedagogik qarorlarini ongli ravishda qabul qiladi, xatolaridan saboq oladi va o'z kasbiy o'sishini muntazam kuzatib boradi.

Ijtimoiy-emotsional barqarorlikni ta'minlash. Bo'lajak pedagog o'z his-tuyg'ularini boshqarishni, stressli vaziyatlarda xotirjamlikni saqlashni hamda samarali muloqot qilishni o'rganadi. SEL (Social-Emotional Learning) yondashuvi unga empatiya, ijtimoiy anglash va jamoada hamkorlik qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Natijada pedagog nafaqat o'quv jarayonini muvaffaqiyatli boshqaradi, balki o'quvchilar uchun ijobiy psixologik muhit yaratadi. Pedagogik etika va empatiya qadriyatlarini rivojlantirish. Hayotiy ko'nikmalar pedagogni nafaqat malakali mutaxassis, balki axloqiy va insonparvar shaxs sifatida shakllantiradi. U o'z faoliyatida adolat, halollik va hurmat kabi qadriyatlarni asosiy me'yor sifatida qabul qiladi hamda o'quvchilar uchun ijobiy namuna bo'lib xizmat qiladi. Kasbiy moslashuvchanlik va innovatsion fikrlashni mustahkamlash. Zamonaviy ta'lim tezkor o'zgaruvchan sharoitlarda faoliyat yuritishni talab qiladi. Hayotiy ko'nikmalarga ega pedagog yangi texnologiyalarni o'zlashtirish, muammoli vaziyatlarda samarali qarorlar qabul qilish va innovatsion yondashuvlarni amalda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu bilan birga, u o'z o'quvchilari uchun doimiy yangilik va ijodiy fikrlash muhitini yaratadi.

Shunday qilib, hayotiy ko'nikmalarga ega pedagog – zamonaviy ta'lim islohotlarining faol subyekti bo'lib, o'z kasbini ijtimoiy mas'uliyat va insonparvarlik tamoyillari asosida amalga oshiruvchi yetuk shaxsdir. U nafaqat bilim beruvchi, balki shaxsni tarbiyalovchi, uning ijtimoiy va emotsional salohiyatini rivojlantiruvchi hamda jamiyatda ijobiy o'zgarishlar yaratishga qodir mutaxassis sifatida jamiyat hayotida faol rol o'ynaydi. Shu bois, bo'lajak pedagoglarning hayotiy ko'nikmalarini rivojlantirish bugungi ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Vygotsky, L. S. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. – Harvard University Press, 1978.
2. Dewey, J. *Experience and Education*. – Collier Books, 1938.
3. Schön, D. A. *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. – Basic Books, 1983.
4. World Health Organization. *Life Skills Education for Children and Adolescents in Schools*. – Geneva, 1997.
5. Fazilova, D. X. (2021). Views on the socio-political appearance of youth and its features. *Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR)*, 10(3), 431-436.
6. CASEL. *Social and Emotional Learning Framework*. – Chicago, 2023.
7. OECD. *Teachers Matter: Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers*. – Paris, 2024.
8. Фаилова, Д. Х. (2016). Механизм повышения политической активности молодежи: анализ, проблемы и решения. *Молодой ученый*, (10), 1310-1312.
9. Бердибеков, П. К., Фаилова, Д. Х., Юнусова, Ч. (2016). Проектная деятельность в дошкольном образовании. *Молодой ученый*, (1), 691-693.
10. Axunbabayeva, Sh. Sh. (2025). Bo'lajak pedagoglarda hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish: mazmuni, bosqichlari va tamoyillari. *INTER EDUCATION & GLOBAL STUDY*, 3, 46-55.
11. Axunbabayeva, Sh. Sh. (2025). Milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida bo'lajak pedagoglarda hayotiy ko'nikmalarni rivojlantirish. *Maktabgacha va boshlang'ich ta'limda chet tillarni o'rgatishning zamonaviy tendensiyalari. Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. Qo'qon davlat pedagogika instituti*, 231-232.
12. Axunbabayeva, Sh. Sh. (2025). Bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy mas'uliyat va axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda raqamli ta'lim vositalarining roli. *Научно-технические и социокультурные проблемы современного общества. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari, 1-qism*. – Jizzax: O'zbekiston Respublikasi Jizzax shahridagi QFU filiali, 20-21-noyabr 2025-yil, 381-385.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.